

ZÁHORSKÁ KRONIKA č. 10.

*Vychází
v Soběchleboch.*

POHÁDKY A POVĚSTI ZE ZAHORÍ

sbírá

P. František Příkryl.

Cena 10 kr.

P. FRANTIŠEK PŘIKRYL,
kooperator v Soběchleboch u Lipníka (Morava).

Když je mnoho šípinek, je mnoho pšenice.

Když mají jiskérky (sedmikrásky) dlouhé stonky, urodí se dlouhý len.

Když mají zajíci mnoho sádra, bývá velká zima. —

Když se někdo z rána neumyl, pravidlo se, že urkne. Též urknul, když hleděl pod ruku.

Padoucníci stížený nesměl míti na sobě nic červeného, chodil po černu.

Když se narodilo dítě se zoubkami, mělo býti mûrou; dal-li se dítěti tomu do úst kolek, chodilo na strom, když se to nestalo, na lidi.

Kout bylo lože ověšené plachtou, okna se nesměla otevřít. Do kouta se nosí lukše, slepice uvařená a koláče.

Dítě se uspávalo: „Halej dítě, kolíbu tě; až ty usneš, odejdu tě. Pán Bůh bude s tebou spáti, andělíček kolíbatí“.

Když dítě klne, řekne se, že mu nasypou uhlí žhavého do úst.

O ptactvu praví se: Őáp, když mu mladé vybírali křičí: „Zapálím, zapálím!“

Vlašťovka sedí na hnízdě pod svíslami: „Bai svísla, bai svísla!“

Vrabeц má na střeše mladé a volá: „Ba čerta. ba čerta!“ —

Kecek (chrástel) volá: „Seč, seč!“

Kukačka na to: „Pokud, pokud?“

Dudek mu na to: „Po potok, po potok!“

V únoru se oteplilo. Skřivánek radostně zpíval. Mařec (březen) pravil: „Až já začnu, já tě sevrnu, přestaneš zpívat.“ — Potom

začalo mrznout a skřivánek ležel skřehlý za kopyčkou nohama. Mářec přišel řka: „Vidíš, už jsem tě dobře sevřel, už máš dost, už ležíš vzhůru nohama“. Skřivánek mu ale odvětil: „O, není mi nic, to já téma nohama dělám chládek.“ Tak tedy musel Mářec pustit. —

Vlašťovička šveholil: „Čtyři vidly, čtyři vidly, pátý kopáč.“

Pěnkava na sv. Matěje: „Neviděli jste tu sv. Matěje? nebo: Přijdi si k večeru pro svačinu!“

Strnad, když se na jaře oteplí: „Ne-prosím se strýců“. V zimě však: „Dobrý strýce, dobrý strýce.“ —

Ze Žakovic.

Přispěním žáků sebral žakovský pan učitel V. Mašíček následující pověsti:

V blízkem lesíku „hrabině“ měl Šoustal včelín, který mu dával ročně medu v hojnosti. Měl mlsnou dceru a poslal ji jednou v neděli přes ranní hlídat roje, sám šel do Blazického kostela. Byla tomu ráda, nesměla nikdy do včelína, med byl doma před ní zamčen a umínila si, že se do sytosti namlsá. Vzala s sebou truhlici na med. Ve včelíně otvírala kláty, namlsala se a ještě truhlici medem naplnila, zamkla a zanesla ji do druhé debře a tam ji zakopala, travou a listím pokryla. Pak doběhla dom a křičela, že kdosi včelín okradl. Otec na to rychle tam doběhl a spatřil včelín porouchaný, med s částí vybraný, neb z klatů vytečený. Rozloben zrušil včelín a všecko domu odstěhoval.

Dcera náhle zemřela. Šoustal div si hořem nezoufal, když dceru pochoval.

Po čase byly dvě děvčata na trávě v lese a viděli tam „družku“ chodit, která měla klíč v ústech. Kývala na ně, prstem ukazovala na místo, kde byla truhlice s medem zakopána, ale děvčata strachy utekly. Družka

volala: „Nešťastná debřo!“ Od toho času lidé tu debřu tak jmenují.

* * *

Po čase pořídil si v Šoustalově debři jeden sedlák včelín. Jednou hlídal roje, seděl na lavečce a usnul. Po chvíli probudí ho silné syčení a k leku svému spatřil velkého hada k sobě se plazícího. Zpamatoval se a utékal k dědině, ale had mu byl ustavičně v patách a hnal se za ním, až za humna. Sedlák dopadl bez decha dom, onemocněl z toho a za dlouho uzdravěl. Had ten byl jak „póz“ dlouhý a jak noha tlustý. Od té doby přestaly tam včelíny.

* * *

Jednou vykáceli sousedé kus hrabiny na pastvisko. Z toho darovali hospodě klínek, jemuž še říká „šenkýřů klínek.“ Nedaleko stálo několik silných buků nad roklí. Jedenkrát šla matka s dvěma dítkama na zemáky k šenkýřovu klínku. Děti odvedla pod buky, aby sbíraly zatím bukvice, než zemáků nakope a napomínala je, aby se nezatoulaly. Děti sbíraly bukvice. Pojednou vyřítíl se na ně divoký kanec a děti roztrhal. To když matka spatřila, vzkřikla jméno Boží a volajíc stálo: „O nešťastná debřo!“ doběhla do dědiny. Lidé se sběhli a na udání matky donesli děti domu a pochovali je.

Matka chodila často na to nešťastné místo, plakávala tam a modlila se. Byla vždy odítá v bílé lněné sukni a bílé plachtě.

Lidé vidouce ji roztrousili, že v hrabině straší bílá paní.

* * *

Na východním svahu hrabiny trčí ze země pískovcový balvan „čertův kámen“. Nyní se tam oře, kámen je hluboko v zemi zarytý, jsou na něm vytlačeny čertovy tlapy a žádný jim pohnout nemůže. Za dávna pěstovalo se mnoho lnu, že se chodilo v plátěném oděvu. Příza se doma upradla na přístkách a tkalci utkali plátno. Jedna přástevnice namluvila si neznámého ženicha. Když poznala, že to čert, zaslíbila se mu v podmínce, když do rána požene vodu vzhůru Lidečkem, než kohout zazpívá. Čerti chytali kohouty a snášeli kameny na stav do Lidečka. Děvečka ale ukryla jednoho kohouta pod říčící, pokropila ho svícenou vodou i s říčící.

Když byli čerti v práci nejpilnější, letěl jeden nad Žákovicemi s balvánem k Lidečku. V té kohout pod říčící zakokrhal. Kámen spadl, zaryl se do země a čerti se ztratili ze světa.

* * *

Jednou vraceli se mládeci ze Lhotska podle potoka do Žákovic. Pod „starou hrázou“ slyšeli čváchání ve vodě. I řekli si: „Podme se tam podívat, jsme dva, nemóseme se bát.“ Spatřili na vodě převalovat se zajíce ze strany na stranu a šeptali: „Ty budeš náš!“ Položili uzilky chleba na zem a chytali zajíce. Zajíc vyběhl z vody a upaloval. Jeden se pustil za ním. V té vyběhne z po-

toka veliký pes huňatý, chmatl uzílek a utékal s ním. Mlatec za ním s cepem. Dostal strach, že byl sám a obrátil se k dědině. Tu slyší plácnutí do vody a hlas: „Dal ti čert nos!“ Ten druhý honil se za zajícem, který běžel k potoku. Mlatec zastavil se na břehu, slyšel plácnutí do vody a smích. Byli pryč to vodníci. Od té doby nechodili kolem staré hráze.

* * *

Dva výměnkaři kopali zemáky na Mešilku, neměl kdo jim je do dědiny přivésti a hlídali je přes noc. Zemáky dali do měchů, které postavili do kola ohně a pekli zemáky. Před půl noci zařval na blízku býk. Z nešťasně debře vyjel vůz, v němž zapřažen býk a na voze pán bez hlavy. Býk hnal se s vozem k ohni. Výměnkaři polekáni utekli do dědiny.

* * *

Člověk ze Slavkova chodil prodávat dřevěné náčení po dědinách. Noclehoval často v Kudlovském mlýně. Po delší nemoci vypravil se zase po letech do světa s towarem a přišel zase k večeru do kudlovského mlýna. Noclehu mu odepřeli a mlynář pravil: „Co mi žena umřela, strašivá tu a nikdo tu neostojí přes noc.“ Člověk byl zemdlen a prosil, aby ho zde nechali, jen aby mu dali svěcenou křidu, vodu a hromničku. Tak ho nechali ve mlýně a odešli na noc do Hlinska.

Pozavíral mlýn, vešel do jizby a rozžal hromničku. Vylezl na pec pokropil se svě-

cenou vodou a udělal křídou kolem sebe čáru. O jedenácté spustil celý mlýn, jizba se otrásla a v kuchyni to lomožilo, jak by tam všemi hrnci o zem bil. Pojednou otevrou se dveře a do jizby vešla nebožka mlynářka, složila uprostřed oheň, postavila naň pánev a přikládala máslo. Oheň plápolal až ke stropu. Když byla pánev plná vřelého másla, vešel do jizby černý muž a otázal se: „Už?“ — Mlynářka neodpověděla a ten zmizel. Po chvíli vstoupil druhý a tázal se opět: „Už?“ Ten na peci ozval se strachy: „Už!“ — Jak to dořekl, vstoupili obá černí muži a vlili mlynářce do úst vřelé máslo. Mlynářka celá černá zbělela jak sněh. V té době byla dvanáctá a vše se ztratilo, jen pánev tam ostala. Od té doby tam nestráší. Byl to na mlynářku trest, že zavistivě jiným škodila.

* * *

Do zákovského mlýna přišli noclehem dva tovaryši, mlynářský a řeznický. Mlynář by jim rád noclehu popřál, ale pravil, že v noci tu straší. Tovaryši ale pravili, že jsou dva a nebojí se. Mlynář jim donesl do šalandy večeri a přál dobrou noc. Tovaryši pojídali za stolem a vyprávěli své příhody. O dvanácté ozvalo se po mléničce silné skučení větru, že se celý dům chvěl. Pes pod stolem skučel a ke dveřím dorážel. Najednou otevrou se dveře, bělohlavý stařec vešel a posadil se mléky na lávku u kamen. Pes zalezl pod stál a vyl. Řeznický jako odvážnější ptal se ho, co žádá! Stařec sebou

nehýbal, ani neodpověděl. Tu řekl tovaryš psovi: „Alo, drž ho!“ Pes skočil na starce, který ho popadl, v půli roztrhl a pod stůl hodil. Tovaryš se velmi pohněval, že měl psa rád, přiskočil ke kamnům a holí uhodil starce po nose, že mu upadl. Stařec vstal a řekl: „Děkuju ti, mládenče, za vysvobození. Když můj otec na tomto místě sedával a já podle něho, bil jsem ho po nosi, když kýchnul. Když jsem v stáří zemřel, za trest jsem musel chodit na toto místo, až by se obral, kdo by mě po nosi uhodil. Od této chvíle mám pokoj.“ Stařec se ztratil a ve mlýně byl pokoj.

* * *

V Pacetlukách měl sedlák Šoustal na mezi krásnou hrušku. Jednou pravil k ženě: „Máme stůl rozlámané, tu hrušku na poli skácím, dám nařezati desek a stolář udělá nový.“

Žena odporovala, že hrušky škoda, každý rok mnoho zarodí a byl by to hřích ji skácet.

Umíněný Šoustal na to nic nedbal, vzal čeledíny a kácel hrušku. Když byla hruška silno podrúbaná, pohůnek vylézal a uvázal provaz na větev, aby ji strhli. Chytlí se všichni provazu, ale nemohli hrušku povalit. Hospodáři cosi do ucha šeptalo: „Nekácé, ne-sázal's; skácíš-li a dás-li stůl dělat, za ním se nenajíš.“ Čeledínům to bylo též nápadné a pacholek se ozval: „Stréčku, tu hrušku nekácéte!“ Hospodář se dopálil a pravil: „Dyž jsme tady, tož ju skácíme!“ Hruška padla, osekali ju a kládu odvezli na pilu do

Dřevohostic. Hospodář dovezl desky a až oschly, dovedl z Holešova stoláře, by mu udělal nový stůl.

Za nový stůl usedl hospodář a volal na ženu: „Pones mi jídlo na ten stůl, ať vím, jestli se za ním najím!“ Žena donesla oběd a hospodář bral užíčku do ruky. V té začali koně v konírně říčet a do stěny bit. Položil užíčku, šel koně porovnat a jak odháněl jednoho od stěny, hodil po něm a zabil ho. Tak se vyplnilo varování: „Nekácé, ne-sázal's; skácíš-li a dás-li stůl udělat, za ním se nenajíš.“

* * *

Jednou šli dvě ženské na trávu do Hrabiny. U velikého dubu na kraji spatřily dva trpaslíky, utekly se a chtěly předběhnouti. Mužici je zastavili a jeden řekl: „Jestli o nás nepovíte a na cestě domů se hádati nebudete, dáme vám peněz, co unesete.“ Ženy slíbily, mužici říkali cosi z knížky a pod dubem ukázala se jeskyně plná zlata a stříbra. Mužici je pobidli, ženy nabraly do klína a šly dom. Na cestě měřily si, která má více. Chytlá se jich závist, vyčítaly si a než došly k dědině, nadaly si. Doma sypaly si do truhle místo zlata kamení. Vrátily se spěšně k dubu, ale tam se jim mužici vysmáli, až se to v lese rozléhalo. Jeskyně nebylo a poklad zmizel.

* * *

Mlynář žakovský Němec půjčil jednomu sedláku 600 zl. na několik roků za mírné úroky. Němec, když mu sedlák dlouho úroky

neplatil, upomínal, ale ten ve zlosti svědčil, že od něho peněz nemá. Němec žaloval, sedlák odpřísahal a tak o peníze přišel. Po čase sedlák krivopřísežník umřel a strašival ve mlýně, bouřil na dvéře, na okna a na vrata. Stárek hlídal, ale nikoho nespátril. Když jednou v noci mlynář pracoval se stárkem ve mléničce a kdosi bouřil na dvéře, zvolal mlynář: „Netluč, zaplať!“ Po hlase poznal, že to sedlák zemřelý, kterak ho prosil, aby mu odpustil. Dobrý mlynář mu odpustil a více nestrašil.

* * *

Jednou kácel nádenník v Hrabíně dříví vedle nečasné dobře. Kdosi po něm házel kamením a to se opakovalo po několik dní. Jednou se dopálil, vzal sekeru a šel v tou stranu. Tu stál černý muž a pravil: „Dyž máš takovou bídu, pomozu ti, ale musíš být spravedlivý, nesmiš se zlobit ani hřešit. Povím ti o penězích. Dybys to nezachoval, peníze by se ti ztratily a mōsel by's umřít.“ Nádenník se polekal, utěkal k dědině a za ním to silně hučelo jako výchor. Od té doby tam nešel.

* * *

Ve mlýně u Mrlínku byla děvečka sama doma, přišel pcestaý, prosil nocleha a ona mu ho dala. Shodil ranec ve mléničce a odešel na chvíli ven. Když dlouho nepřicházel a ranec sebou začal hýbat, lekla se děvečka, strhla račnici ze stěny a střelila do rance. Tekla z něho krév. Mlynář s chasou přišli dom, rozvázali ranec a našli v něm zbojníka

zabitého. Měl u sebe dvě pistule, nůž a písťaku. O půl noci přibráli se na mlýn zbojníci, ale mlynář je s chasou přivítal prachem a olovem, že utekli.

* * *

Jednou šly děvčata ze Sovadiny na panské do Bystřice z rána za tmy na práci. V Hradilověm lesíku u obrázku spatřily oheň a když došly bliž, viděli kolem ohně skákat strapatá děcka s velkou hlavou, při tom křičely: „Kdo dobrý, pomoz!“ Děvčata se polekaly a běžely do Sovadiny zpět. Strhl se velký vítr a hnal se za nimi až k dědině. Ty děcka byly věšćáci.

* * *

Šel člověk ze Žákovic večerem do Mrlínka. U Hrabiny páslo se hřibě a chtěl ho odvést. Hřibě šlo s ním a on modle se a žehnaje přešel potok. Tak došli až na kopeček u Mrlínku, pod nímž byl rybník. Tu uběhlo mu hřibě, skočilo do rybníka a volalo: „Dal ti čert nos, že se's modlil a žehnal!“

* * *

Pod Obránskem u Šišmy stojí stará lípa, o které se vypravuje: Jednou jel tudy chudý člověk o jednom koni. Noc ho zde překvapila, odpráhl koně, aby se napásl, vůz zastrčil do chrastí a sám vylézi na lípu, aby si odpočinul. K půlnoci vidí na břehu pod dubem odvaliti se kámen a z dōry vylezli zbujnici. Jak odešli, slezl člověk z lípy,

odvalil kámen a našel v jeskyni mnoho pokladů, z kterých nabral, co mohl a odvezl na vozíku.

Na to koupil si hospodu a jeden ze zbojníků spatřil u něho sklenici, která se jim ztratila. Krátce na to přijel k hospodě vůz plný beček a vozka nabízel hospodskému víno. Hospodský obcházel vůz a slyší z jedné bečky hlas: „Už máme vylézt?“ — Neříkal nic, ale skoupil víno, zkutálel bečky do sklepa a pomocí sousedů schytl všechny zbojníky.

* * *

Domkař Slavík měl na Vitonsku najatou roli u Hrabiny. Jednou vozil na tragači snopy, aby mu nepromokly. Pozdě večer jel kolem Hrabiny, slyší za sebou hukot a spatřil velkou bečku černou válet se za ním. Ujížděl co mohl. Bečka ho dohnala, narazila o tragač, rozsypala se a zůstalo z ní mnoho ohně. Slavík utekl a ráno tam našel trochu popele.

* * *

Šli tři lidé žákovská debrů. Kde se vzal, tu se vzal malý chlapeček a utíkáje před nimi volal: „Jak, vy lidé, můžete do mého brlohu vkročit!“ Jeden z nich hodil po něm holí okovanou a chlapeček zmizel. Přišel na ně strach a běželi. U kraje lesa vyskočil protiv nim jiný malý mužik a pravil tomu, co hodil: „Proč zabil's mého bratra?“ To řka, vytáhl ze zánadří zlatý nuž a zabil člověka. Ostatní utekli. Po letech na těch místech při kácení dubů našli lidé mnoho

kostí a zbraní bronzových a lidé praví, že tam padlo mnoho Tatarů.

* * *

Ondřej osírel, neměl příbuzných a šel do světa hledat služby. Jda lesem, potkal zeleného pána, který ho přijal do služby, zavedl do domu v lese a poručil chovati koně a psa tak, že měl krmit koně masem a psa senem. Po čase pán odešel a kůň pravil: „Dej psovi masa a mě sena, dobře se ti odměníme.“ Ondřej jim byl po vůli, ale v té vrátil se pán a Ondřeje potrestal. Pak mu přísně poručil, aby poslouchal, jinak že s ním bude zle. Kůň ale zase pravil: „Dej psovi masa a mě sena. Pak odskoč do zahrady ke studánce, namoť do ní vlasy a zavaž si hlavu. Naber si potřeby, sedni na mne a já tě vysvobodím.“ Ondřej jim byl po vůli. Namočil vlasy ve studánce a hned se všecko osvítilo, neb je měl zlaté. Osedlal koně, vzal potřeby a opustil i s psem dům. Kůň s Ondřejem uháněl a po chvíli pravil: „Ohledni se a jak uvidíš zeleného pána, pohod' za sebou, čím mě sloužíš.“ Ondřej ohledna se spatřil pána za sebou. Pohodil hřebelec a udělaly se za ním vysoké hory, že daleko utekl i se psem. Pak pohodil kartáč a udělaly se za nima husté lesy, a jak je zase doháněl, pohodil vědérko, a byla za ním hustá mlha, že je pán neviděl a šťastně dojeli k velkému městu. Pod kopcem ukryl koně se psem do jeskyně, oblekl se, jak mu koníček radil, do chudých šatů a dal se do služby královského zahradníka. Večer do-

cházel k jeskyni a staral se o zvířátka. Práce se mu dařila a chystal denně krásné kytice do komnat královských. Král měl spanilou dceru, která se už měla provdat. Jednou bleděla z okna do zahrady a spatřila Ondřeje skládat krásnou kytici, odbalil hlavu, vytrhl si zlatý vlas a kytici svázal, kterou donesl princezně.

Strhla se válka ukrutná a král, vida svou zkázu, zaslíbil princeznu tomu, kdo ho vysvobodí od nepřátel. Mnoho se jich pokoušelo, ale všichni zahynuli. Nepřátelé oblehli krále a radili se, jak by ho shladili ze světa.

Když bylo nejhůř, pravil koníček Ondřejovi: „Odstav žlab, a pod ním najdeš meč a odění. Když mečem třikrát otočíš a řekneš: Všem nepřátelům hlavy dole! Všichni zahynou.“ Ondřej se oblékl do lesklého odění, vsedl na koně a uháněl na bojiště. Nepřátelé divili se neznámému rytíři. Zlaté vlasy poletovaly mu kolem hlavy, že se všechno osvětlilo, a když se naň obraceli, točil mečem a zvolal: „Všem hlavy dole!“ Nepřátelé zahynuli, král byl osvobozen, ale Ondřej ujel do jeskyně, složil odění a byl zase zahradníkem. Král se rmoutil, že nezná svého dobrodince, jemuž by rád princeznu dal a s ní království. Ohlásil tedy, že ji bude sezdvátí, aby se ženiši sjeli k radovánkám. Sjelo se jich mnoho, bylo hodování a konaly se zápasy rytířské. Tu koníček promluvil k Ondřejovi: „Už jsme se ti dost nasloužili, věl ty nás vysvobodíš a utneš nám tím mečem hlavy. Co pod žlabem na-

lezneš je tvé.“ Ač nerád, odstavil Ondřej žlab, vydělal meč a utal hlavu koníčkovi i psovi. Vyletěly z nich bílé holubičky a letěly do nebe. Ondřej našel v jeskyni krásné šaty a mnoho pokladů. Ustrojil se královsky, představil se králi a princezna sama zaslíbila se jemu, že se hned hlubná svatba strojila a Ondřej po té slavně panoval divotvorným mečem.

* * *

Ve Chvalčově přišel k sedláku pod horama pán noclehem. Za laskavé pohostění a odpočinek chtěl se jim odměnit penězy, ale oni za posloužení nicého nepřijali. Pán se rozloučil, žádal sedláka, aby ho vyprovodil a zavedl ho k vrchu Koznici. Vytáhl z kapse výzu (dalekohled), podal sedlákovi, aby popatřil do Koznice. Ten spatřil pod kopcem krásný zámek, pod ním sklepy plných pokladů k nescítání. Potom pravil ten pán: „Až jednou bude lid velmi utiskovaný pro války a drahotu, že zůstane málo lidí v kraji, vyjdou ty poklady a bude zase dobře.“ Po té zmizel. Byl to černo-kněžník.

* * *

Na Chlumě nad Býlavskem bývali černo-kněžníci a jeden chodíval na přistky ke Kotasom. Že se tam vždy pobavil, ptal se hospodáře, co za to žádá? Kotas ale nežádal nic za uctění. Černo-kněžník pak poručil, aby jeden ze synů šel s ním na hrad, že mu dá památku. Prostředního chlapce vy-

pravili a když přišel s černokněžníkem na Chlum, vytrhl tento chrást a ukázala se jeskyně. Pobízeli chlapce, aby si tam nabral uhlí co unese. Chlapec nabral uhlí do měcha, vylezl ven a černokněžník postavil chrást na své místo. Chlapec vidá se sám na pustém hradisku, ubíhal strachem dom. Udýchaný vpadl do jizby a shodil na zem měch naplněný zlatými penězy. Ráno lidé běželi na Chlum, ale jeskyně nenašli.

* * *

Jednou šla žena s dvěma děvčaty z trhu Bystřického kolem Mrlínského březí dom. Bylo pozdě večer a tma. V březí u chodníka hořel ohýnek modravý. Bylo jim zima a chtěli se ohřát; ale oheň nehřál. Ohledli se a spatřily více ohňů. Lekly se a utékaly dom. Doma vypravovaly, co viděly a lidé jim domlouvali, že tam měli hodit odrobínky z chleba neb růžence do těch ohýnků, neb to prý hořely poklady.

* * *

Starý Směta z Mrlínku pásl koně v noci. Pojednou vyskakovali kolem něho světlo-noši, věšeli se naň, že nemohl krokem hnout. Čím víc se modlil, tím víc jich přibývalo, až ze zlosti počal klnout, tak se ztratili. Jsou prý to duše lidí, co uorávali meze.

* * *

Staříček Chlápek z Mrlínka chytali ovce na dědině kolem potoka. Až se upachtil, skočila ovce do vody a zmizela. Byl prý to

vodník. — Strýc Chalópka chytil jednou raky pod Hrabinou. Nachytil jich plný míšek. Uvázal ho na čagan, dal na rameno a pospíchal dom. Od potoka volal kdosi ustavičně: „Kde pak si Brunclíku?“ V pytlíku na čaganě ozýval se zase hlas: „Na zádech v pytlíku!“ Chalópka se ulekl zahodil míšek a běžel dom.

Sámo.

Za dávných dob byl v jednom městě bohatý kupec bez dětí. Jednou přišel k němu po ptaní člověk z blízké dědiny, na něhož se kupec zle obořil: „Jste ještě mladý, můžete si chleba zadělat!“ Ten si ale posteskl, že má doma jedenáct dětí, a nemůže je nasytit z výdělku. Kupec pravil: „Dáte-li mi toho nejmladšího chlapce, zaopatřím vás živností až do smrti. Umluvili se, že si kupec sám pro dítě přijede. Člověk šel potěšen dom, vyjevil ženě, co je za štěstí potkalo, ale místo radosti, bylo plno pláče. Kdyby kolik dětí bylo, přece jsou rodičům milé. Matka plakala a děti vidouce to, plakaly též, až i otce roztesknili, že ho počínalo mrzet, co udělal. Kupec přijel pro pacholika, kterému říkali Sámo. Matka bránila, otec zbraňoval, ale až je kupec vida takovou lásku uchlácholil, že ho mohou kdykoliv navštívit, odevzdali mu dítě.

Rodinu zaopatřil, dítě vychovával pečlivě a přijal dorůstajícího chlapce za svého. Chlapec se pilně učil ve školách i v umění, zvláště v hudbě. Pak ho vyučil v kupectví. Sámo byl vtipný, pilný a svědomitý, že mu kupec svěřil obchod. Cestoval do krajů dalekých nakoupit zboží a ve všem měl štěstí,

že svého pěstouna příčinlivostí velice obobacoval. Jednou vypravil se Sámo na dalekou cestu za moře s penězy mnohými, aby nakoupil drahého zboží. Plavil se s korábem dlouho, až přistál k odpočinku a nakoupit živností u ostrova. Plavci vešli do blízkého města a Sámo sedě na korabu pískal na fujaru a byl tak zabrán hudbou, že ani nespozoroval, kterak sám král ostrova naslouchá líbeznému zvuku fujary.

Král promluvil ku svým dvořanům: „Tolik roků se tu procházím, ale tak milý zpěv ptačí jsem ještě neslyšel.“

Převezl se král na lodičce ke korábu, spatřil, že to nebyl zpěv ptačí, ale hudba. Sámo spatřiv krále, ulekl se a fujara vypadla mu z ruky. Král mu řekl: „Mám jedinou dceru, kterou jsem všemu nechal vyučit. Tvá hudba ji schází. Proto tě tu tak dlouho podržím na ostrově, až ji té hudbě naučíš. Odměním se ti královsky.“

Sámo se vmlouval, že má starého otce, jenž mu svěřil jmění své, aby jím obchodoval, že by takto přišel do nouze a bídy. Král ale stál na svém a mocí nechal ho odvést do zámku, kdež učil princeznu hudbě na fujaru. Rok málem se končil, když úlohu vykonal a směl se vrátit do vlasti. Před odjezdem sezval král panstvo, aby se pochlubil, čemu se princezna přiučila. Panstvo se lichotilo králi, chválilo Sáma, že král sliboval mu dceru za manželku a půl království, kdyby o to žádal. Sámo nežádal tak velké odměny, ale vyprosil si dvě otrokyně, které orávaly pluhem před zámkem a trýz-

něny byly. Král, ač nerád, dal mu odměnou dvě otrokyně, které Sámó se zbožím nakoupeným naložil na koráb a hnul se k domovu.

Přirazil šťastně k břehu, naložil zboží na vozy a jel do svého města. Nocležoval jednou v hospodě a že bylo zima, ohřival si ruce na ohnísku. Tu spatřil v komíně viseti člověka za nohy a zděšen ptal se hospodského, co to znamená! Ten vysvětloval, že v jejich končinách se tak dlužníkům stává, kteří neplatí. Sámó zaplatil dluh, snal tělo jeho z komína a pochoval. Tak se bral k domovu. Po cestě pozoroval otrokyně a poznával, že jedna je urozená panna ušlechtilých spůsobů a druhá její služebná, která se o svou nešťastnou velitelku věrně a pečlivě starala. Tak dospěl dom, kdež našel mnoho změny. Pěstoun jeho, když se nevracel dlouho, ztratil úvér, klesal v obchodu, až přišel na mizinu, že větší díl peněz dal Sámóvi. Bydlel v tmavé komůrce o hladu. Že přišel Sámó večer nepoznán, chtěl pěstouna překvapiti, proto koupil na jeho jméno dům zpět, s věřiteli se vyrovnal. svezl do krámu zboží drahocenného, že ho bylo plný dům a ráno uvedl tam svého pěstouna, který ani očím nevěřil jak radostná proměna nastala. Hned se to rozhlásilo městem, že se Sámó šťastně vrátil, bohat nesmírně a odvděčil se svému pěstounu. Že byl svoboden, nabízeli mu z nejvzácnějších rodin nevěsty, ale Sámó už volil a sice němou pannu, kterou byl z otroctví vysvobodil. Pěstoun, až nerád, byl mu v tom po vůli, a slavila se tichá svatba. Pak odevzdal mu

všecko své bohatství, rozsáhlý obchod, jemůž se Sámó cele věnoval a zveleboval, že mu na široko nebylo rovného. Do roka narodil se mu synáček a když po prvé zaplakal, promluvily jeho žena i služka. Tu neměla jeho radost mezi. Miloval svou ženu nade vše, činil ji pomyšlení, ale nedověděl se od ní jiného, než jméno její Svatava.

Dítě růstlo, Svatava vyšívala zlatem a stříbrem krásný obraz a když se jednou chystal Sámó na dalekou cestu, dala mu obraz, aby ho darem přinesl králi v daleké zemi za mořem. Sámó dospěl šťastně ku králi, byl laskavě přijat, ale jakmile král obraz spatřil, zle se obořil na dárcce, aby mu vyjevil, kde ho dostal, neb popobný obraz měl už ve svém zámku. Sámó ničeho nezamlčev vypravoval své příhody a tu se teprv král udobřil a prohlásil, že je otcem Svatavy, kterou lupiči mu jednou ukradli a nepříteli jeho za otrokyni prodali. Prohlásil Sámó za zetě svého před celým dvorem svým, sezval panstvo svého království a učinil ho spoluvladařem. Ihned konaly se přípravy Svatavu slavně otcí královskému přivésti. Vypravilo se pro ni mnoho vojska, které vedl nejvyšší králův služebník, zlý a pánu svému nevěrný. Sámó nedal se zdržeti a jel spolu do vlasti své. Po daleké cestě získal si osemetný vůdce přízeň Sámóvu a dověděl se na něm, jak se stal mužem královské dcery i umínil si, aby se sám králem stal, Sámó utratil a Svatavu si za ženu vzíti. Jednou večer, když se blížili břehu, procházel se Sámó na palubě korábu, mužstvo odpočívalo, že nebylo tu nikoho.

V té příbral se vůdce k Sámovi, popošli k zábradlí a shodil ho do moře. Hleděl za ním dlouho do vody a že se nikde nejevilo tělo Sáma, učinil povyk na korábu a mužstvo marně hledalo královského zete. Co se s ním stalo, nevěděl žádn, leč Báh. —

* * *

Vůdce příbral se až k městu, kde Svatava s dítětem bydlela, vešel slavně do něho, což učinilo veliký povyk a pověst o tom široko se rozhlásila. Všichni divili se královskému rodu Svatavině, která s radostí chystala se na cestu v naději, že se shledá s rodiči svými i mužem milým, který dle řeči vůdce se vypravil ji naprotiv. Na cestě stavěl se vůdce úlisně k Svatavě a s přetvářeným žalem vypravoval, že na moři muž její se při bouři utopil, aniž ho mohli jeho lidé zachránit. Žal její byl veliký, ale mírnil se naději, že rodiče spatří. Jak se octli na moři, změnil vůdce své chování k dceři pána svého. Zavřel ji do tmavé komory na korábu, chlapečka ji vyrval a v noci vyhodil do moře. Pak se na ni mečem sápal, že ji zabije, když se mu nepřisáhne, že ho nezradí a jeho ženou se stane. Svatava usouzená slíbila, že bude mlčet o tom, co ji učinil. Tak se dostala dom. Král měl radost, že se mu vrátila, ale i žal nad ztrátou Sáma. Po čase, když se smutek utišil, nutil starý král, aby si Svatava vzala za muže udatného vůdce. Ona dlouho odporovala, ale vida otce stárnouti, svolila do roku býti mu po vůli, neb doufala návratu Sámova. On

nezahynul v moři řízením Božím. Když byl ztratil koráb z dohledu, plovat na vodě dlouho, až narazil na trám. Vylezl naň a nechal se větrem pohánět, že konečně dospěl neznámého břehu. Byl to ostrov obydlený dobrými lidmi, kteří se s ním laskavě dělili o živobití. Po práci procházel se po břehu pátraje, zdali nespátří loď. Tu slyší pláč dětský, přiběhne k vodě a spatřil na písku v peřince zabaleného chlapečka, v němž k nemalé radosti poznal své dítě.

Dítě chovali dobří lidé a tak žil Sám nějaký čas na ostrově. Jednou o besedě, když lidé po práci odpočívali, slyšel Sám vypravovat, že za mořem bude mocný král dceru vdávat za svého vojevůdce, který ji přivezl z daleké zemi, kam byla ukradená do otroctví. Tento prý si vystavěl nový zámek a hledá malíře, aby mu ho ozdobil. Podle řeči srozuměl Sám, že by to byl rodný kraj Svatavy. Prosil ty dobré lidi, aby ho zavezli za moře, že je vyučený malíř a mínil se nabídnout ku ozdobení zámku. Slíbil se jim bohatě odměnit. Sám se v mládí svém naučil malovat a mínil to použít, aby se vysvobodil ze smutného položení. Lidé ho rádi převezli přes moře i s chlapečkem a když přišel ke známému městu, odevzdal synáčka na krátký čas v nedaleké vesnici, a šel se nabídnout k vojevůdci za malíře. Že byl zarostlý a opálený sluncem, žádn ho nepoznal, ani Svatava, která byla stále smutná. Dovedli ho do zámku vystavěného, nanесли potřeb k malování a k žádosti Sámově nechali ho v něm samotného, až by

dílo dokonat. Jak nastala noc, otevřeli se dveře v jizbě, ve které spal a vešel potichu duch. Sám se nikdy nebál, neb měl dobré svědomí a proto tázal se ho, čeho si přeje. Ten duch mu pravil: „Jdu ti pomoci a se odměnit za tvé dobrodiní. Já jsem to, za něhož jsi dluh zaplatil v té hospodě a pochoval. Když tě hodil ten nešlechetaik do moře, připravil jsem ti kládu na pomoc a tvé dítě vhozené do moře dodal k ostrovu. Nyní ti zámek vymalují sám, abych etnost odměnil a nešlechetnost zkazil.“ Duch zmizel a druhého dne neviditelné ruky malovaly v řadě pokojů tak krásné dílo, že mu na světě rovného nebylo. Když bylo vše hotovo, zjevil se duch zase Sámovi a pravil: „Ohlas králi, že jsi hotov s prací, aby s celým dvorem ho shledl i s princeznou. Mně už nespatříš, neb mám nyní pokoj na věčnosti.“ Duch zmizel, Sám prohlížel pokoje a k odstrnutí svému spatřil všecky příhody své namalovány a v posledním pokoji stála zlatá kolébka. Donesl si chlapečka a položil do kolébky. Tu král s celým dvorem maje po boku princeznu přibral se do zámku a vešel do pokojů. Divil se obrazu, jak dvě ženské zapřazeny jsou do pluhu a oraží. Poznal v jedné dceru svou. V druhém pokoji shledl, jak ju odvádějí na koráb. Úžas jeho stále zvyšoval se, když pohlížel v ostatních pokojích na obrazy, kterak dcera jeho vyšívá obraz, jak vůdce shodil kupee do moře, vytrhl ji dítě a vhodil do moře; mečem míří na Svatavu, jak stojí vojevůdce před králem a lstivě uchází se o Svatavu; ale v té otevřel malír

poslední pokoj, který zářil zlatým malováním a uprostřed na řemeslně zdobené kolíbce usmíval se chlapeček. Tu vzkřikla Svatava, vrhla se ke kolébce a celovala své dítě a mžikem poznala v zarostlém malíři muže svého. Vojevůdce čím dal tím více hrozil se obrazů, až cbtěl utéci. Byl ale svázán a doznav se k vinám, odsouzen byl k smrti a byl na louce před králem čtyřmi voly roztrhán.

Král měl radost, že zetě milého má a Svatava ani věřit nemohla náhlému obratu osudu a zářila štěstím. Tak žili šťastně až starý král ubíraje se z tohoto světa učinil Sám králem. Moc jeho rostla, že byl spravedlivým a ochránce utlačovaných a mnozí knížata dávali se pod jeho ochranu. V brzku říše jeho velice zmohla tak, že ji nebylo na světě rovné na dlouhé doby.

Zbojníci.

V Loukově sešlo se hromadu chasy na přístku k Dvořákovi; vykládaly se pohádky a všem bylo úzko. V té příběhne do jizby sousedka pod kostelem řka: „Vletěla mě kura na hřbitově na strom, nemožu ju sehnat, dyť mě někdo pomozte!“ — Když se žádn neozýval, že bylo venku tma, vstala jedna chudobná, ale hezká děvčica Frantina řkouc: „Já vám kuru seženu, dyť se mě nic nestane, že se Boha bojím!“ Chlapci zostali opaření haňbou, že se z nich žádný na to neobral; ani si netroufali ven vyjít, chránit Frantinu, dyby se jí něco přihodilo. Frantina přioděla se plachetkou, jak tehdá zvykem bylo, šla vzhůru ke kostelu a vešla na hřbitov. Kuru sehnala a vracejíc se byla by málem spadla do hrobu otevřeného, u něhož ležely šaty. Sebrala je a běžela s nimi dom a zamkla je do truhly. Nešla již na přístku, že se už hodně připozdilo a uložila se. O jedenácté klepe kdosi na okno a žádá své šaty. Frantina se neozývala a klepot se ozýval do dvanácté. Málo živá strachem dočkala se rána a uděšená vypravěla sousedám, co se jí přihodilo. Tu jí všickni radili, že už nebude mít nikdy pokoje, dokud to v tu samu hodinu nezanese na to samé místo,

kde šaty vzala. Jak večer nastal, rozloučila se s pláčem s rodičemi, poručila se pod ochranu Boží a vzala šaty z trubie; ale sotva se jich dotkla, rozsypaly se v prach. Sebrala to tedy opatrně do šátku nového a nesla na hřbitov. Tam už čekal na ni duch a když mu uzilek podávala, omlouvala se, že jich celé nenese a přála mu pokoje věčného. Duch nepromluvil, rostl do výše a ona ulekaná uskočila ke kostelu. Tu se strácel duch v hrobě, vyletěl z něho bílá holubička, letěla k Frantině a křídlyma pohladila ji hlavu a ztratila se. Frantina se přezehnala a vracela se zpět. U kostelních dveří uvázan byl kůň a na něm přehozen měch. Napadlo ji, že se tam vloupali zbojníci. Měch strhla s koně a doběhla rychle domu, uložila ho na komoru a potmě se uložila k odpočinku. Tak ušla jedné nehodě a druhá na ni čekala, neb se bála pomsty zbojníků; ale těšila se, že ju Pán Bůh zachrání. Ráno bylo v dědině shonu. neb skvosty kostelní scházely a nemohly se ani služby Boží konati. Tu Frantina oznámila, co se v noci stalo; kterak oklamala zloděje svatokrádežné. Bylo v dědině radosti a každému se srdnaté děvče líbilo.

Na to byla v hody muzika, přijel na ni pán na kočáře čtyřmi koňmi, choval se vlídně ke každému a když byli lidé hovorní, tázal se, co nového. Vypravovali mu o krádeži v kostele a o dívce smělé, že si velmi přál jí viděti. Nejen, že ju videl, ale i tancoval s ní, až si ji namlouval. Děvče pána jak se patří odbylo, aby ju neměl za blázna.

On se ale nedal odbyt a prosil sousedy, aby se zaň u jejich přimluvili, že má veliký mlýn a potřebuje statnou hospodyň, třeba i chudobnou. Sousedé přáli Frantině štěstí, vložili se do toho, došli pro rodiče a tak z té věci měla být svatba. Ale opatrné děvče nechtělo se ukvapit a žádala napřed, aby jí ženich ukázal svou živnost. Slíbil, že brzy pošle pro ni svůj nejlepší povoz, který ju zase zpět doveze do Loukova. Brzy se tak stalo. Frantina rozloučila se s rodičemi a jela popatřit na živnost ženichovu. Jeli krajem dlouho, pak zatočili do hor, cesta byla nešťastnější a přijížděli k jakémusi zámku v horách, odkud docházeli na Záhoří zbojníci. Stmívalo se. Frantině projela hlavou myšlenka, zdali ju loupežníci nechtějí utratit za tu její odvalu. Použila přítmi, vyskočila z kočáru a skryla se do křoví. V noci obcházela zámek a vešla zadní brámkou do hradu. Všude panovalo ticho. Přešla celý zámek, řadu pokojů a v posledním spatřila špalek s krvavou sekerou a za ním jámu plnou zabitých lidí, V té slyší lomoz jako přicházejících loupežníků. Nevěda kam skočila Frantina do jámy a zaházala se mrtvými. Do jizby dovedli zbojníci princeznu, která je prosila, aby jí život darovali, že se jim dobře odslouží. Oni ale na to nic nedbali, princeznu přivlekli ke špalku a usekli ji hlavu, při tom i na ruce prst se zlatým prstenem, který odletěl mezi mrtvé. Jeden zbojník chtěl proň slézt ale hejtman mu nedal, až ráno řka, že mají přepadnout knížete v horách na cestě. Zbojníci obrali

zabitou princeznu, vhodili do jámy a vyšli do velké jizby k večeri. Potom s křikem vyšli ze zámku. Toho použila Frantina, vzala prst i s prstenem a běžela k městu, odkud měl kníže přijíždět. Před lesem zastavila povoz s vojskem a oznámila mu, co se na něho chystá. Kníže nedbal na její výstrahu, loupežníci na něho vypadli, ale že dal vojákům rozkaz, aby opatrně střežili, co se v lese děje, vrhli se vojáci na ně a mnoho jich utratili.

Frantina vrátila se šťastně do Loukova, oznámila rodičům a přátelům, co za ženicha ji namlouvali, a tak všichni se ozbrojili, až ženich přijede pro poslední slovo.

V neděli odpoledne skutečně přijel k hospodě. Nechal přistrojit hody a sezval přátelstvo nevěstino. Jedlo a pilo se do večera. Když se o všem hosté narozprávěli, bavili se vypravováním příhod. Jak všichni umkli, ohlásila se Frantina, že ví propovědět sen, který ju velice polekal. Tu ji všichni velmi prosili, aby sen vyložila. „Zdálo se mi,“ pravila, „že si mě namlóval zbojník. Dyž sem jela podívat se na jeho domnělou živnost, neb se zatajoval, došla sem do smutného zámku. Procházela jsem se po něm a v poslední jizbě jsem spatřila špalek a důl plný zabitých lidí. Co se tak na to dívám, ženou se zbojníci aji s mým ženichem. Skočila jsem do dolu, ukryla se a oni dovedli tam princeznu, které utáli hlavu a že se rukou bránila i prst, který na mne spadl. A ten prst jsem na důkaz donesla. Tu je!“ Když prst ukázala, její ženich zbledl, vytrhl

nůž a chtěl nevěstu probodnout. Na to ale byli páni sousedé připraveni. Popadli zbojníka a jeho tovaryše, svázali je a hlídali u fojta v komoře. Ráno přijelo vojsko, jelo s nimi do hor na zámek, schytali ostatní a pověšali je okolo zámku a na nejvyšším stromě ženicha, který byl jejich náčelníkem. Ze zabavených pokladů dostala Frantína bohatou odměnu a od té doby se nerabovalo.

Jíra.

Za starodávna byl v jednom městě bohatý kupec, býval ve výstavném domě a měl jedinou dcerušku malou Jitku. Vedle jeho domu stála chaloupka obydlená hrobařem, který měl chlapečka Jíru. Obě děti hrávaly si, když začaly běhat a chodily spolu později do školy. Jíru si nemohl pan učitel nachváliti, byl nadaný, pilný a uslušný ke všem, zvláště k Jitce. Pomáhal jí úkoly konat, že bez něho chvílku neobstála, až to otcí nemilé bylo. Napomínal dceru, aby se ho stranila, leč marně; neznala ještě rozdíl, kterého činí bohatství mezi lidmi. Děti ale příliš na sebe navykly a když odrostly škoie, poznala Jitka, že má Jíru více ráda než rodiče. Chování jejich lekl se otec, šel k hrobařovi a domlouval mu, aby Jíru dal do světa na učení. Založil hrobaře penězi. Tak svolil Jírův otec a poručil synovi, aby se vybral do světa na učení. Jíra se tedy smutně rozloučil z rodným městem a nesměl Jitce ani s Bohem dáti, neb to kupec zakázal. Tak vyšel ven za město s uzlíčkem a několika penízky v kapse, jak to u chudobných lidí bývá. Rodiči ho doma požehnali, a tak nikým nevyprovázen a nevzpomínán ubíral se do širého světa. Ani

nevěděl, co počne a kam se obrátí. U kapličky na kopečku se ještě obrátil, podíval se na svou domovinu a chtěl dále jít, když mu někdo cestu zastoupil. Byla to Jitka. Nemohla to přenést, aby se s ním nerozloučila. Plakali oba usedavě. Až se utišili, prosila ho Jitka, aby se učil kupectví, že ho bude čekat toužebně, až se navrátí, co by potom vždycky spolu byli. Slíbili si u kapličky věrnost až do smrti. Jíra ani nevěděl, jak se dostal k lesu. Mraky honily se po obloze, na západě se trhaly, slunce pozlatilo kraj a soumrak ukládal se pod stromy, že bylo Jírovi úzko, kam se nyní obrátit, neb stál na rozcestí tří cest. Umínil si, že tu vyčká rána a zalezl do kroví. Jak tma nastala, sovy v lese houkaly a jemu bylo úzko, až začal naříkat hlasitě. V té jel okolo kočár. Pán slyšel pláč a našel chlapce zimou skřehlého. Vzal ho sebou na vůz a Jíra vypravoval své příhody. „To máš štěstí“, dí pán, „nemusíš se už světem toulat. Jsem kupec a přijmu tě do učení.“ Tak byl Jíra rázem zbaven všeho soužení. Prozřetelnost Boží patrně nad ním bděla. Kupec přijeda domů, uvedl Jíru do své domácnosti, kdež se záhy cítil doma. Kupcová byla paní dobrotivá a laskavá na synka chudého zvláště proto, že neměla dětí. Jíra se rychle vpravil do svého povolání, že si ho záhy všichni oblíbili. Byl vtipný a kupci prospíval v obchodu. Pánu svému byl věrný na cestách obchodních i doma. V neděli odpoledne chodíval ven do pole ke kapličce a tam se modlíval, aby se mohl

s Jitkou shledati. Jednou spatřil u kapličky přetátého hada, divil se mu, neb byl velmi veliký. V té zašustilo chrastí a jiný had plazil se k zabitému a kladl mu na ránu jakousi zelinku. Tu srostla rána, had oživil a oba se plazili do lesa. Jíra byl tím nemálo překvapen. Zdvihl zelinku, zašel do chrastí a našel jich tam několik. Svázal je opatrně do sátku a vrátil se dom a těšil se cestou, že mu ty zeliny budou k dobrému.

Kupec sestaral, síly mu ubývalo, že si umínil postoupiti závod svůj Jírovi a přiměl ho, aby se oženil. Tu Jíra svěřil se kupcovi, že by jinou nechtěl leč Jitku. Kupec hned svolil, neb znal otce jejího a tak se v krátkosti ubíral Jíra k domovu pro svou nevěstu. Přijel šťastně do města rodného nepoznán od nikoho a ubytoval se v hospodě. Vypτάval se, co nového v městě. Tu mu hospodský vypravoval, že zde kupec pochovával nedávno dceru, která se jinému zaslíbila, nikdy se vdávat nechtěla a když nemohla se milého dočkat, postonávala, až ji utrápený otec pochoval. Jíra zbledl, vypτάval se, kam ji pochovali, že by se šel na její hrob pomodlit, neb ho její osud velmi zajímá. Ten mu vyložil, že ju pochovali, jak to na takové lidi patří, v kryptě pod kostelem. Jíra poručil povoz přichystati k cestě, sám vešel do města a ubíral se tmavými ulicemi k domku hrobaře. Tam ho neznámí lidé přivítali a on obdaroval hrobaře hojně zlatem, aby mu dovolil navštívit hrob Jitky, co by o tom žádný nevěděl. Hrobař se z prvu zpečoval, ale vřda jeho zármutek,

dal mu klíče od kostela a lucernu. Tak se dostal Jíra do krypty. Rozžal svítilnu, našel truhlu, v níž Jitka odpočívala a dlouho se u ní modlil. Jak se blížila jedenáctá, odělal z truhly víko, položil na mrtvé tělo zelinky, které přinesl sebou a vložil je na čelo, prsa a nohy. Po chvíli procitla Jitka a on vzal ji do náručí, vynesl ven, zaobalil ju do vlnáku a pospíchal k vozu svému. Tam ji uložil měkce, rozloučil se s hrobařem a ujížděl zpět k svému pěstounu. Jeli den cesty a večerem zůstali v jednom městě. Tu si Jíra vzpoměl, že zelinky zapomněl. Uminil si vrátit se neprodleně pro ně. Svěřil Jitku péči hospodského, aby se jí ničeho nepříhodilo a vrátil se ještě v té noci zpět. Zelinky šťastně našel a jel zase spokojen za Jitkou. Jaké ale bylo jeho leknutí, když dojeďa do města, nenašel ji. Hospodský uděšený vypravoval: „Přes den jelo městem vojsko. Vojevůdce spatřil Jitku v okně a hned se po ní ptal. Přišel do domu, chtěl s ní mluvit. Zabraňoval jsem tomu, ale on přece vešel k ní a dlouho spolu mluvili. Ráno byla její jizba prázdná, okno otevřené, kterým snad byla unešena.“

Jírův žal byl veliký, ale větší ještě byla jeho rozhorlenost nad zrádnou nevěstou. Uminil si, aby ji potrestal, státi se vojínem. Tak vrátil se zarmoucen dom. Již ho nic netěšilo, a prosil pěstouna o dovolení, aby směl býti vojákem. Ten tomu dlouho odporoval; ale vida nezbytí, vypravil Jíru na vojnu. I zde mu štěstí přálo. Rychle se vpravil do kázně vojenské a při-

učil se tomu řemeslu, že brzy postupoval a stal se důstojníkem. Po šťastné válce jednou, častoval vojevůdce své důstojníky. I Jíra byl přítomen. Že uměl pěkně tančit, zachtělo se i paní nejvyššího velitele s ním tančit, neb byl velmi švarný. Sotva Jíra počal s ní tančit, poznali se oba. Ona však to na sobě nedala znáti, ale když se vrátila k muži svému, svěřila mu, v jakém poměru bývala k Jírovi a prosila, aby ho shladil se světa, že by on jich neušetril, neb snad, aby se pomstil, stal se vojákem. Její muž mlčky odepal svůj zlatý řád a nechal ho podstrčit do Jírových šatů. O půl noci spůsobil pak povyk, že mu kdosi od-cizil řád, aby se nechali prohledat a u koho bude nalezen, že ztratí hrdlo. Leknutí bylo veliké, ale ještě větší, když ztracenou věc našli u Jíry. Ihned ho stráž odvedla do žaláře. Jíra byl na vojně společník milý, kdekdto ho měl rád, zvláště důstojníci, kterým se hojně vděčil. Zvláště dva navštívili ho v žaláři, neb byli přesvědčeni o jeho nevině a ptali se ho, čím by mu mohli posloužiti. Tu se jim Jíra svěřil se svým tajemstvím, aby, až bude odpraven a pochován, jeho mrtvé tělo v noci vykopali a ty tajemné zeliny na čelo, prsa a nohy položili, že ožije a ujde do neznámé krajiny. Kamarádi mu to slibili a po popravě v noci ho vykopali a zelinkami přivedli zase k životu. Nyní viděl Jíra, že je ztracen. Ani k pěstounovi hlásit se nesměl, neb by se tím byl prozradil. Ten Jíru miloval, jak vlastního syna, proto ho žal o něho div nezklá-

til. Jíra probuzený k životu převlékl se pomocí kamarádů a ušel tmavou nocí nezpozorován do širého světa hledat štěstí. Na Jitku zpomínal jen s opovržením. Dlouho chodil světem a těžko se živil. Tu se mu zastesklo po domovu a odhodlal se vrátit se k pěstounu svému. Když se tak ubíral do vlasti, přišel k městu, kde byl utracen a spatřil ho celé černým sukнем obtažené. Vejda do hospody, ptá se, co by to znamenalo. Tu slyšel, že král má jedinou dceru, která už pátý rok leží jak bezduchá v nemoci a žádný ji nemože uzdravit. Komu by se to podařilo, tomu slíbil král dceru a půl království. Jiří neřikal nic, odpočinul si a druhého dne přihlásil se u krále, že princeznu uzdraví. Král zprvu se zpečoval dáti mu léčiti dceru, ale vida jeho pocitívou tvář, dovolil. Jíra si vymínil, aby ho nevyrušovali do třech dnů, že princeznu uzdraví. Tu uvedli ho do jizby, kde ležela nemocná jak bez duše, postavili stráž ke dveřím a nechali ho po tři dni v pokoji. Jíra vejda položil zelinky nemocné na čelo, prsa a nohy, pak poklekl a vroucně se modlil, aby Pán Bůh sám vrátil zdraví princezně. Po chvíli procitla nemocná, Jíra ji podával pokrmy a nápoje a třetí den už procházela se s Jírou po jizbě zdravá. Tu poručil Jíra, aby princeznu přistrojili a odevzdal ji blaženým rodičům. Když se radost z uzdravení utišila, viděl král, že je Jíra spanilý a cvičený junák a ihned poručil přistrojiti ho do královských šatů a princezna sama vyvolila si ho za svého že-

nicha. Brzy slavila se svatba. Před svatbou vyložil Jíra královské rodině své příhody. Tu pozván byl králem i velitel s Jítkou a jeho kamarádi na svatbu. Při tabuli, když se všichni rozpovídali, vyprávěl Jíra: „Vypěstoval jsem si v malé zahrádce z kořínku krásnou růži, která mě byla nade vše milá. Lidé mě ji záviděli a každý se ji divil. Tu jda okolo jeden vojanský pán, utrl mě růží k mojí žalosti a vzal si ji. Co by zasluhoval ten pán?“ To řka obrátil se k mužii své bývalé nevěsty. Ten řekl: „Ten by zasluhoval, co by ho čtyři voly roztrhli.“ Jítka ale rozhorleně pravila: „To je malý trest. Ten by měl býti vhozen do vřelého oleje.“

Tu vstal Jíra a obráčen ke králi zvolal: „Hle tato žena byla ta drahá růže, kterou jsem pěstoval v srdci od malička a tento vojanský pán mě ji utrl. Na tom ale nebylo dosti, oni mě v tomto právě městě utratili hanebně, když mě poznali. Sami si určili trest za to.“

Tu přišla stráž, odvedli Jitku i jejího muže, aby na nich vykonali, co si sami usoudili. Jíra pak kraloval šťastně a moudře až do smrti.

Potrestaný princ.

Jistý královský princ neměl v ničem většího zalíbení, než v karbanu. Hrál v karty kamkoliv přišel. Jednou připojil se ku společnosti, které bylo ustavičné zaměstnání hrát v karty. Prince to velmi těšilo. Z počátku ho nechali sem tam vyhrát, ale pak, až si na ně navykl, prohrával pravidelně, že už neměl čím platit. Aby nezůstal dlužen a hověti mohl na dále své náruživosti, brával z královské pokladny, vojáky hlídané, zlato a stříbro. Dlouho to ale přece nezůstalo tajno. Král zpozoroval, že v komoře nápadně peněz ubývá, aniž by vyzkoumatí mohl, kam. Královna věděla o lehké mysli princové a radila, aby král rozkázal zničit karty a zakázat pod trestem smrti karban v celém svém království. Tu přestal všude karban, aniž princ o zákazu věděl, neb mu to oznámeno nebylo. Pochodil své známé společníky, aby si s nimi zahrál, ale všechny našel zarmoucenými. Vydal se tedy do království, že by přece si někde mohl zahrát. Všude ho utivě odbyli a tu se teprv zdověděl, že karban od krále zakázán pod ztrátou hrdla. Vrátil se smutný do zámku, nic ho netěšilo, chřádl na těle, až uleh na dobro. Rodiči namáhali se, aby prince rozveselili, leč marně

byla snaha jejich. Jednou se vybral do zahrady na procházku, chodil sám a sám po zapomenutých koutech a tu kde se vzal, tu se vzal, stál před ním mysliveček a ptal se ho, proč je tak utrápený? „Jak bych nebyl utrápený,“ odvětil princ, „když si nesmím ani zahrát v karty. To mě usouzí.“

Myslivec vytáhl nové karty, zval prince, usedli do křovin a dali se do hry. Myslivec ale učinil podmínku, že budou hrát o duše. Kdo třikrát prohraje za sebou, že ztratí duši. Princ souhlasil a nemyslil na nic, leč na hru.

Hráli opatrně. Z počátku se princů dařilo, ale brzy ho štěstí opustilo a on třikrát za sebou prohrál. Tak ztratil svou duši. Myslivec vstal, okamžitě stal se z něho ošklivý ďábel a pravil: „Mám tvou duši, ale můžeš se vykoupit; dyž mě přiženeš do černé debře u Soběchleb za rok a den sto párů černých volů.“ Když ďábla nebylo, vrátil se ustrachovaný princ do zámku, padl rodičům k nohám a vyznal se, k čemu ho nešťastná náruživost zavedla. Král se toho ulekl, těšil prince, že ho zachrání a vydal rozkaz, aby z celého království dováděli černé voly do zámku. Když docházel rok, hnal princ sto černých volů suchým dolem přes lipenskou horu do černé debře. Tu na něho čekal už ďábel, sčítal voly, prohlížel jich od hlavy k tlapě a tu u jednoho našel lysku bílou na ucasu, že ju sotva znát bylo. Ďábel se rozbíval, dorážel na prince, že ho chtěl oklamat a řekl: „Už z těch lesů se nikdy nevrátíš, až mě sem

doženeš sto párů černých volů.“ Dábla nebylo, voly se zdívočeli a uběhli. Princ stál sám v pustých horách, vyšel z černé debrě a bloudil až do večera. Když nastala noc, vylezl na strom, aby ho dravá zvěř nezhubila a si odpočinul. Tu vidí z daleka kmitat světélko. Sešplhal se stromu, šel po světle a dobral se k malé chaloupce. Klepal na dvěře a staříček bílý vital ho jménem: „Kde si se tu nabral, milé princí. Už tu sto roků přebívám a lidské tváře sem tu nespatriil.“ Zval prince do chaloupky a počástoval. Po večeri vypravoval princ soužení své. Staříček ho těšil, že mu pomůže, když s ním bude lesy hlídat a jeho poslouchat. Princ rád svolil, aby se mohl jednou vrátit k rodičům a jiný život začít, jak se na dobrého člověka sluší. Druhého dne ukázal mu staříček daleké hory, ve kterých byl uprostřed rybník, aby je hlídal a pravil: „K tomu rybníku dolétají občas tři labutě. To só tři princezny. Jak přiletíjó na břeh, stanó se z labutí tři panny, nechají šaty na břehu a kópajó se. Tu se příkradeš blízko, odejmeš jim šaty a doneseš do chalópký.“ Princ slíbil, že tak učiní; nabral do kabele chleba chodil po horách až došel k rybníku. Bylo teplo a on ulehl do trávy, aby si odpočinul. Za chvíli slyší šustot křídel, popatřil opatrně a vidí tři labutě snášet se nad rybníkem. Pak pustily se blízko něho na břeh, proměnily se v krásné princezny, složily šaty do trávy a koupaly se. Smály se při tom a žertovaly hlasitě, že ani nezpozorovaly, jak jim princ šaty

uchvátil a utíkal s nimi k chaloupce. Tu nedaleko zapackoval nohou o kořen a upadl. Princezny v té poznaly, že jim šaty sebral. Vyběhly z rybníka a pustily se za ním, až ho dohonily a chtěly mu šaty vydrat z rukou; ale princ si nedal. Tu začaly mu milostně domlouvat a prosit, aby se nad nimi smi- loval a vrátil jim šaty, že se mu za to od- slouží. Princí bylo líto zvlášt té nejmladší, neb usedavě plakala. Nevěděl, co má dělat.

Tu si umínil, že té nejmladší šaty vydá, ale těch starších, že přinese staříčkovi do chaloupky. Sotva se princezna nejmladší do šatu oblekla, přitočila se ošemetně k princí, šlehla ho poutkem, že se mžikem proměnil v zajíce, kterému visela na zádech kabelka s chlebem. Princezny mu odňaly šaty, oble- čené proměnily se v bílé labutě a odletěly k rybníku. Zajiček běhal po lesi, doběhl pak k chaloupce a škrabal pazourkem na dvěře. Tu poznal staříček, že se princ ne- zachoval, jak mu byl poručil. Strhl ze stěny zbroj, vyšel před chaloupku a zajíce zastřelil. Sotva projela zajíce střela, stal se z něho zase princ, jemuž domlouval staříček, že byl neopatrný a nechal se od ženských obelstít. Aby to už nikdy nedělal a ženským nevěřil, jinak by se mu ještě horší věci přihodily. Princ slíbil, že se už více nenechá obelstít a hlídal dále les i rybník. Tu se přihodilo, že hlídaje v chrásti u rybníku, spatřil la- butě bezstarostně sletět na břeh. Zase pro- měnily se v princezny a koupaly se v ryb- níku. Sotva šaty uchytl, byly mu panny v patách, žebronily ho o šaty, hladily po

tváři, až jim šaty přece vydal. Sotva že se jimi přiodily, švihla nejmladší prince proutkem, že se okamžitě proměnil v strom, na němž visela kabelka. Strom tu stál u rybníka smutně mnoho let. Tu se jednou přibral staříček k rybníku, přišel k stromu a spatřil na něm kabelku viset. Zpoměl si na prince nešťastného. Strhl zbraň z ramena, střelil do stromu a mžikem stál před ním princ, který s pláčem děkoval mu za vysvobození. Staříček mu do třetice nařídil, aby šaty donesl do chaloupky a princ to nyní vyvedl, neb se na ty princezny ani neohlédl a odbyl jich. V chaloupce odevzdal šaty staříčkovi, který je dvěma starším vrátil, ale ty, co té nejmladší patřily, poslal královské matce princově, aby je dobře hlídala, než princ se šťastně vrátí. Princezna musela za svými šaty a matka princova chovala ju dobře u sebe, jak se to na její stav patřilo. Prince staříček pochválil, dovedl ho k jedné jeskyně a vyvedl mu z ní sto pár černých volů, aby je dovedl do černé dobru. Sotva voly přihnal, otevřela se země a z veliké jeskyně vyšel ďábel. Přijal voly neb byli celí černí, ale prince pustit nechtěl, až mu z té jeskyně vyháže hnůj, co by tam mohl sehnat ty voly. K tomu mu dal skleněné náčení. Princ házel hnůj, brzy se unavil a usnul. Tu přiletěla labuť, proměnila se v princeznu nejstarší, zbudila prince a těšila ho, že mu pomůže. Donesla mu jídlo a než ho snědl, byla jeskyně čistá. Večer přišel ďábel, nemálo se divil, že princ dílo vykonal, sehnal voly do jeskyně a pravil: „Ještě tě nepustím,

až mě posečeš velkou louku, usšíš a svezeš do večera a založíš volům.“ K tomu mu dal dřevěnou kosu. Princ šel na louku, lehl si utrápený do stínu a usnul. Tu přiletěla labuť, proměnila se v prostřední princeznu; přinesla mu jídlo a než dojedl, byla louka posečená, do kopek složená a ani nevěděl jak, bylo seno založeno ve žlabě. Princezna se rozloučila a pravila: „Za odměnu nežádej nic, jen toho chromého koně, co stojí v koutě jeskyně u žlabu. Ďábel večer přišel, hrubě se divil, že princ úlohu vykonal a slíbil mu bohatou odměnu. Zavedl ho do jiné jeskyně, ukázal mu hromady zlata a stříbra, aby si nabral, co unese. Ten mu ale řekl: „Já su princ královský, zlata a stříbra mě netřeba. To si nech. Za odměnu žádám toho chromého koně v jeskyni u žlabu. Ďábel se dlouho bránil, že mu ho nedá, ale potom mu ho přece dal, aby slib vyplnil. Princ koně očesal a osedlal. Jak ho vyvedl z jeskyně, vyšvihl se princ do sedla a kůň jak střela vyletěl nad hory a letěl do království, odkud princ pocházel. Ďábla mrzelo, že ho propustil a letěl za ním, aby ho vrátil. Tu se koníček snesl s princem na louku, kde stála krásná jablůň a promluvil: „Utrhni si tři jablka a vhoď je za sebou, dokud ďábel za nama se požene.“ Princ tak učinil a jak spatřil ďábla za nimi letět, pustil jedno jablko. Za nimi udělaly se vysoké hory a uletěli veliký kus cesty a tak se dostal princ šťastně až k svým rodičům, utrpením vyléčený z kabanu a shledal se z nejmladší princeznou, s kterou slavil svatbu. Po svatbě prosil ko-

niček, aby mu vlastním mečem uťal hlavu a ho taky vysvobodil ze zakletí. Když to princ učinil, vylétěla z koníčka bílá holubička a letěla do nebe. On pak kraloval šťastně, moudře a opatrně a nikdy více nekarbanil.

Ze Všechovic.

„Před domkem“ zastavil pacholek vůz s jedním koněm, nasypal do koryítka obroku, založil seno a vešel do nálevny. Po chvíli přijel vůz před „domek“, v němž zapřažen vůl. Pacholek nechal vola stát a vešel. Vůl měl hlad, byl utážen a závistivě pohlížel na koně, jak spokojeně žere z koryítka obrok a seno. Přišoural se s vozem blíž, natahoval krk, aby si aspoň kousek sena uchytl. Konečně se volovi přece podařilo, že vyplaziv co mohl nejvíce jazyk, uchytl z koryítka kousek sena. To se mu několikrát podařilo. Kůň si toho z počátku málo všimal, neb byl docela zabrán do obroku. Když mu ale vůl ustavičně uchytoval, pojala ho zlost a chtěl se na volovi vymstít. Vyčkal, až vyplazil vůl jazyk. V té ohnal se kůň po něm a ukousl mu ho. Vůl řval bolestí, že pacholci z domku ulekaně vyběhli a spatřili ukousnutý jazyk.

Pacholci se začali hádat, až se porvali. Ten s tím volem žaloval vrchnímu v Bystrici svou nehodu. Oba byli předvedeni. Pan vrchní obořil se na ně a pravil prvímu: „Chlape, řekni mě, jak starý byl tvůj kůň?“ — „Prosím poníženě jedenáct roků.“

Nyní obrátil se pan vrchní k druhému řka: „Kolik roků měl tvůj vůl?“ „Prosím poníženě, čtyři roky!“ odvětil druhý.

Vrchní se zamračil, namočil brzkové péro do kalamáře, čmáral po papíře a pak obořil se na ty dva soupeře:

„Pamatujte si, mladší nemá nikdy na staršího jazyk vyplazovat!“

Kývli hlavou, dali panu vrchnímu za pravdu a bylo po soudě.

* * *

Nedávno ještě dařilo se rolníkům na Záhoří dobře, daně malé, na poli se rodilo a len byl v ceně. Zvláště dvořáci se měli dobře. Ze jeden z nich mnoho utržil, umínil si, podívat se do Vídně a užít světa po panský. Přijeda do velkého města, vešel do první větší hospody, aby se přece po cestě posilnil. Vešel zhurta, poručil jídelní lístek a uvelebil se uprostřed při kulatém stolku, aby všecko viděl, co se děje. Nebylo tam však nikoho a úslužný sklepník přinesl jídelní lístek, který si dvořák opatrně prohlížel. Na neštěstí nezual německy. Tak z jídelního lístku nezchytl, ale nahlížel, že nejlepší jídlo snad bude to, co má na tom lístku jméno „nejdelší.“ Po chvíli kývnul na sluhu, ukázal prstem na to podivné jméno a řekl: „Tos tó!“

Zatím prohlížel si dvořák velká zrcadla, pozlacené lampy, mramorové desky stolní, že mu šla hlava kolem, neb u nás jde vše jednoduše. Tu se přihně sklepník jako blesk,

klade před dvořáka talíře plítké, hluboké, podvaruje mu pod krk obrousek a uklání se mu, což by znamenalo, že mu přeje dobré chutnání. Dvořák se dívá na mísu s kouřícím jídlem, pak na sklepníka, ale neřekl nic, jen se durdil potichu. Na míse měl dršťky a promlouval potichu: „Dyby mě to má stará doma přichystala, nevím, co by se stalo a tady to mosém draho platit.“

V té vrazil do jídelny švihák, odhodil klobouk na pohovku, kroutil si knírky velmi rychle všemi prsty a pošeptal cosi sklepníkovi. Pán usedl nedaleko dvořáka, a chystal se k jídlu. Tu mu přinesl sluha půl korotve. Pán jedl, obral každou kůstku, pokousal, lízal, a mlaskal při tom na znamení, že mu to velmi chutná. Dvořákovi až oči přecházely, ale dvorská hrdost nedala mu, aby se přiznal, že neumí německy.

Když dojed švihák, zavolal na sluhu řka: „Repete!“ „Aha už to mám!“ pomyslíl si dvořák. Snědl dršťky s námahou a sebezapřením, že se sám tomu divil, jak to mohl. Když byl hotov, ozval se zhurta na sklepníka, řka: „Repete!“ Myslel, že mu donese korotve. „Šak mám peněz dost, že bych celou hospodu skoupil.“

Tu přinesl sluha zase — dršťky. Dvořák se už děle nemohl udržet. Uhodil pěstí na stůl, že sklenice i talíře tancovaly a křičel: „Tož tak, tam tomu je repete kurotve a mě dršťky!“ Vhodil zlostně desítku na stůl a spěchal na nádraží, aby s nejbližším vlakem dostal se na Záhoří, kde se přece lepší žije, než v tom městě.

* * *

V Týnských lesích se velmi pytlačilo. Myslivci nemohli pytláky zdolat, sezvali četníky a vpadli na ně z nenadání, že by je málem byli pochytali, když se po honě u ohně zhrívali. Ti ale byli velmi obratní, zanechali všecko na místě i flinty a šťastně utekli. Věc udána krajskému soudu a podle nalezených zbraní poznali čelnější pytláky a přivedli do Jičína. Ti svědčili, ale všichni ke svému prospěchu, že na nich viny nenalezeno. Při stání posledním mluvilo se mnoho protiv i pro ně, že se konečně slavný dvůr soudní odebral k poradě o rozsudku. Po chvíli vešli páni soudní radové vážně do síně, zaujali svá místa a prezident obrátiv se k obžalovaným takto k nim mluvil: „Z celého řízení soudního ve vaší příčině jde na jevo, že slavný soudní dvůr pro nedostatek důkazů upouští od žaloby a prohlašuje vás za nevinné!“ Tu bylo v přeplněné síni pozorovati velké hnutí. Po chvíli dodal předseda: „Než se ale rozejdete, přijměte každý svou flintu, které se Vám neporušené vracejí!“

Potěšení pytláci vrhli se na flinty a vybírali si každý svou, načež po jednom opouštěli síň s tváří veselou. Na chodbě ale čekala na ně stráž, zatkla je a líčení počalo znova a byli odsouzeni.

*

*

Z Kelče šli rekruti k odvodu. Jeden by se rád osvobodil z vojny, skrčil palec a dělal, jak by ho měl od malička zlým větrem přejítý. Rekruti předstupovali po jednom před slavnou komis, až přišla řada

